

Római kori beépítettség kutatása az aquincumi polgárvárostól északra fekvő Duna-parton

(Budapest, III. ker., Pók utca – Duna-part – Római part, Hrsz.: 23789)

A BTM Aquincumi Múzeuma két ütemben, 2005. április 27. és május 13., valamint augusztus 29. és december 2. között végezte az aquincumi polgárvárostól északkeletre, közvetlenül a Duna partján fekvő terület régészeti kutatását. (1. kép) A terület közvetlen környezetében több, főként római kori lelőhely ismert. Szintén az idei évben végeztünk szondázó jellegű régészeti feltárást a szóban forgó terület nyugati szomszédságában, az Aranyhegyi-patak torkolati szakasza mentén (III. Nánási köz 2., lásd ebben a kötetben a 230. oldalon), ott azonban 4 méter mélységig csak az újkori feltöltést rögzíthettük. Nyugat felé, a Pók utca – Nánási út – Városház utca által határolt területen 2003-ban római kori temetőrészlet, a terület keleti részén pedig 18. századi malom maradványai kerültek elő. (LÁNG 2004, 82–89) Északnyugat felé, a Nánási út 5–7. számú telken kelet–nyugati irányú, római kori árokrendszer részleteit találtuk 2004-ben. (LÁNG 2005, 224) Dél felé pedig, a Gázgyár területén, az utóbbi 70 évben folyamatosan kutatott fazekastelep, illetve a polgárváros keleti temetője ismert. (legutóbb: FORSCHUNGEN... 2003, 166) Utóbbi északi határát a korábbi kutatás az esztergomi vasúti töltéstől északra, azaz a jelen területen húzta meg. (SAS 1831, 130–130; NAGY 1942, 469)

Investigation of the use of the Danube bank north of the Aquincum Civil Town

(Budapest III, Pók Street – Danube bank – Római part, Lrn: 23789)

The Aquincum Museum, a branch of the Budapest History Museum, conducted archaeological investigations on the Danube bank northeast of the Civil Town of Aquincum in two stages between April 27 and May 13, and August 29 and December 2, 2005. (Fig. 1) A number of (mostly) Roman sites are known from the vicinity of this territory. A test excavation was started this year west of this territory by the mouth of the Aranyhegyi Stream (Budapest III, 2 Nánási Way, see this volume). However, only modern fill could be documented down to a depth of 4 m in this area. To the west, part of a Roman cemetery was found in 2003 in the territory enclosed by Pók Street, Nánási Street and Városház Street, while the remains of a mill from the 18th century were discovered on the eastern part of the territory. (LÁNG 2004, 82–89) In 2004, segments of an east–west running Roman ditch system were found in lot 5–7 Nánási Road to the northwest. (LÁNG 2005, 224) Towards the south, in the area of the Gas Factory, a potters' workshop which had been continuously investigated for the last 70 years and the eastern cemetery of the Civil Town are known. (recently: FORSCHUNGEN...2003, 166) The edge of the cemetery was identified north of the embankment of the Esztergom

1. kép: Az ásatás helyszíne
Fig. 1: Location of the excavation

A fentiek alapján a több, különböző típusú lelőhely metszéspontjában fekvő folyóparti területet azonban mindezidáig nem érintette régészeti kutatás. Ezért a feltáró munka első ütemében úgynevezett régészeti érintettség-vizsgálatot végeztünk, amelynek során az Aranyhegyi-patak torkolatától északra, körülbelül 90 méter hosszan, a Duna medrétől körülbelül 20 méter távolságra régészeti objektumok jelentkeztek. (2. kép) Az ezt követő megelőző régészeti feltárás során 7 méter szélesen kutattuk meg a területet. A feltárás több mint három hónapja során több régészeti korszak, legalább 5 periódusának emlékeit sikerült feltárni.

A jelenlegi felszín és az újkori feltöltés alatt igen magasan (30-40 centiméterre) mészégető kemencék maradványait dokumentáltuk. (3. kép) A kemencék azon Duna-parti „kemence-sorhoz” tartozhattak, amelyek közül négyet 1907 és 1911 között Kuzsinszky B. írt le a gázvári fazekastelep feltárása kapcsán. (KUZSINSZKY 1932, 70–71). (4. kép) A Kuzsinszky B. által vizsgált mészégetők kör alakúak voltak, kerek,

railway line, that is, in our territory. (SAS 1831, 130–130; NAGY 1942, 469)

The territory on the river bank, however, which lies at the point where a number of sites meet, has not yet been investigated by archaeological methods. Thus, during the first stage of the excavation we carried out the so-called “archaeological relevance” investigations, locating archaeological features along a length of about 90 m north of the mouth of the Aranyhegyi Stream, about 20 m from the bed of the Danube. (Fig. 2) Within the framework of the archaeological excavation that followed before development got underway, the territory was investigated along a 7 m wide zone. The remains of at least 5 periods from several archaeological horizons were unearthed during the more than three months of excavation.

The remains of lime kilns were documented high in the stratigraphic sequence (30-40 cm) under the present-day surface (and the modern fill). (Fig. 3) The kilns belonged to the “kiln-row” on the Danube bank. Four of these kilns were described

vagy négyszögletes „tüzelőhely”-lyel, tüzelőnyílásukkal kelet felé. Az idei munka során két, azonosan tájolt kemence kelet felé nyíló tüzelőnyílását és munkagödreit tártuk fel, egy harmadik kemencének feltehetően csak a szélét sikerült dokumentálnunk. A Kuzsinszky-féle kemencékhez viszonyított helyzetük egyelőre bizonytalan. Tetejüket masszív, mészből, illetve félig átégett kőanyagból, olvadékokból, égett agyagból és faszénből álló omladék fedte. Betöltésük kődarabokkal kevert, laza, vöröses, átégett föld volt, (példa hasonló kemencebetöltésre Sopronból: GÖMÖRI 1984, 249) ebből népvándorlás kori kerámia (1. kemence), illetve Kr. u. 4. századi kisbronz (3. kemence) származott. Az 1. kemence tüzelőnyílása mellett részben átégett állapotban faragott kövek töredékei, köztük egy alakos, családi sírkő darabja került elő. A kemencékhez tartozó munkagödrök szélén cölöplyukakat is dokumentáltunk, amelyek féltetöt tarthattak. (JEREM 1984, 86, 88) A kemencék formáját ugyan ez alkalommal nem sikerült megállapítani, mivel azok a jelenlegi sétány alá esnek, a Kuzsinszky által feltártakhoz hasonlóan feltehetően kerek alaprajzúak lehettek (a római kori mészégető kemencék típusaihoz és működési elvéhez: DIX 1982, 331–345). A kemencéket a folyóval párhuzamosan, a part felé lejtős talajba vágták és valószínűleg felülről töltötték fel. (DIX 1979, 261–262) A munkagödrökben regisztrált mészből, faszén és égett agyag rétegek alapján ez esetben legalább 5-6 égetéssel lehet számolni. (JACKSON et alii 1979, 128, 134)

A kemencék horizontjához tartozott kelet felé egy apró-sóderes szint, amelyet legalább egyszer megújítottak. A járószintnek ugyan csak kis részletét sikerült azonosítani, de észak-déli irányból követ-

2. kép: A Pók utca – Duna-part – Római part a feltárás helyszínével

Fig. 2: Pók Street – Danube bank – Római bank with the scene of the excavation

by B. Kuzsinszky when he excavated at the potters' workshop in the area of the Gas Factory between 1907 and 1911. (KUZSINSZKY 1932, 70–71) (Fig. 4) The lime kilns examined by B. Kuzsinszky were round with round or quadrangular “firing spaces”. Their heating holes lay to the east. This year, the heating holes opening to the east and the working pits of two kilns with identical orientations were uncovered and we probably documented the edge of a third kiln. Their position relative to the kilns unearthed by Kuzsinszky is uncertain. They were covered with a massive debris layer of lime and half-burnt stone material, molten masses, burnt clay and charcoal. The fill was a loose, reddish, burnt layer mixed with stone pieces, (similar fill from Sopron: GÖMÖRI 1984, 249) which contained ceramics from the

3. kép: Későrómai
mészégető kemence
tüzelőnyílása és
munkagödre

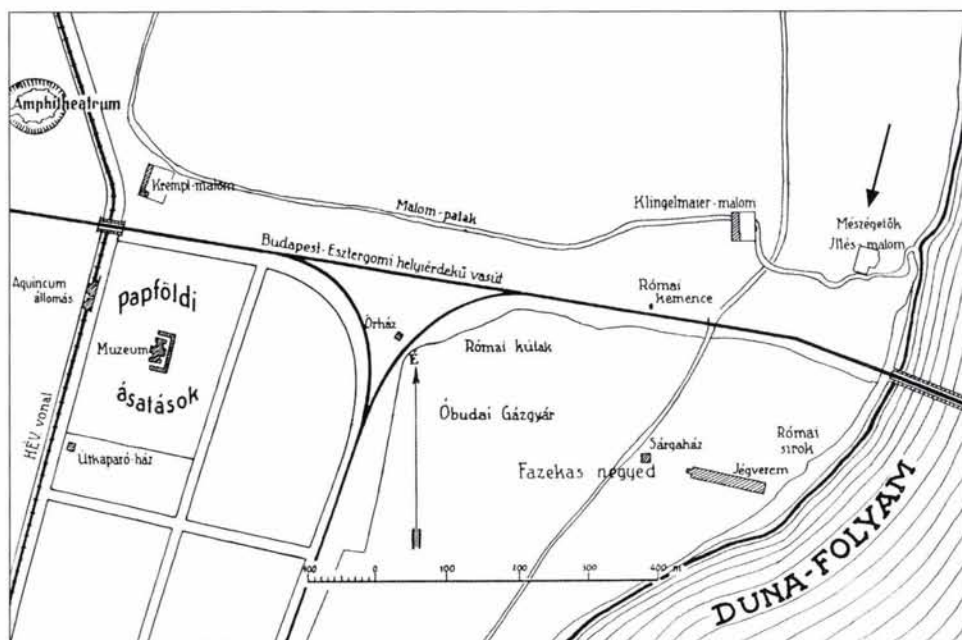
Fig. 3: Heating hole and
working pit from a late
Roman limekiln

keztetve talán út volt, amelyet a mész elszállításához használhattak. Vonalában dél felé keréknyomokat is megfigyeltünk. A kemence-sor telepítő tényezője a Duna volt, illetve a közeli, még felszínen látszó római kori épületek anyaga és a szintén közeli temetők (polgárváros keleti temetője, Pók utca – Nánási út – Városhal utca) sírkőnyaga. Bár ezek a kemencék – az előkerült igen kevés leletanyag alapján – feltehetőleg inkább a későrómai időszakban működtek, formájuk, működési elvük a későbbi évszázadok során szinte semmit sem változott, ezért keltezésük problematikus lehet. (GÖMÖRI 1984, 249)

A kemencék horizontja, illetve azok omladéka alatt húzódó észak–déli irányú árok betöltésének tetején, a terület középső és északi részén összesen három, kelet–nyugati irányítású, esontvázas sír került elő. Az igen rossz megtartású, bolygatott vázak mellett melléklet nem volt. Keltezésük csak stratigráfiai helyzetük alapján kísérrelhető meg, eszerint az ároknál és a kőépületnél későbbiek, viszonyuk a mészégető kemencékhez bizonytalan.

Migration Period (kiln no. 1) and a small bronze from the AD 4th century (kiln no. 3?). Carved stone fragments, among them a fragment of a family tombstone with human representation, were found in a partially burnt condition beside the heating hole of kiln no. 1. Postholes could be documented at the edges of the working pits of the kilns, which probably supported a half-roof. (JEREM 1984, 86, 88) This time, we could not determine the shape of the kilns since they extend under the actual walkway. It seems likely that they had a similar round ground plan as those unearthed by Kuzsinszky (on the types and technology of Roman lime kilns see: DIX 1982, 331–345). The kilns were cut into the soil sloping toward the bank parallel to the river and they probably filled up from the top. (DIX 1979, 261–262.) Judging from the lime, charcoal and burnt clay layers registered in the working pits, at least 5–6 firing sessions must have taken place. (comp. JACKSON et alii 1979, 128, 134)

A level, renewed at least once, of small-sized gravel belonged to the horizon

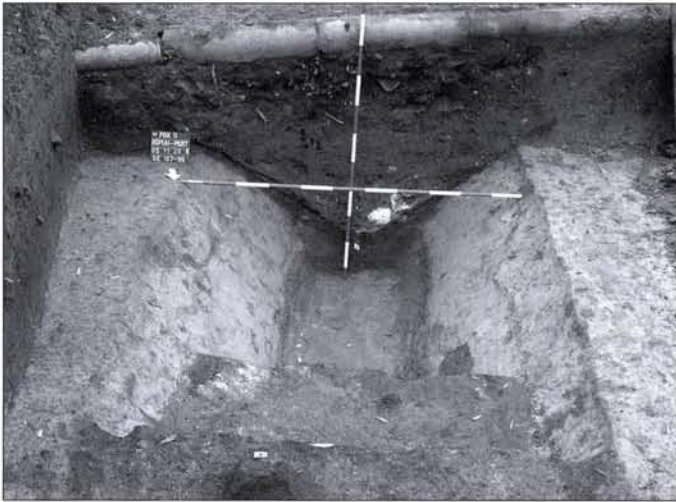

4. kép: Kuzsinszky Bálint feltárásai során előkerült mészégető kemencék
 Fig. 4: Limekilns discovered during the excavations of Bálint Kuzsinszky

A kemencék alatt, mint már említettük, a teljes kutatott területen, 80 méter hosszúságban húzódott egy észak–déli irányú, a folyóval többé-kevésbé párhuzamos V metszetű árok. (5. kép) A változó szélességű (2,6 méter – 1,8 méter) és mélységű (1,8 – 0,8 méter) árok profilja dél felé változott, teknős profilú lett. Alján mindenütt észlelhető volt egy sötétbarna beiszapolódott réteg, az egykori víz hordaléka. Felette az árok betöltése változó volt. A terület déli részén homokosabb, a római kori kőépület magasságában annak vakolat- és kőanyaga alkotta. Ez utóbbi helyen megfigyelhető volt, hogy szándékosan szilárdítva töltötték fel az árkot habarcsdarabokkal. Tovább haladva észak felé, a mészégető kemencék zónájában az árkokat a kemencékből kikerült hulladék (vörös, égett agyag, mész és faszén), illetve mészégetési selejt (olvadékok) töltötte

of the kilns in the east. Only a small part of the floor level could be identified although it seems to have been a road judging from its orientation. It would have been used transporting lime. Wheel ruts could also be observed along its line farther to the south. The main factor behind the establishment of the kiln row were the Danube, the material from Roman stone buildings, still visible on the surface, and the tombstone material from the also nearby cemeteries (the eastern cemetery of the Civil Town, Pók Street – Nánási Road – Városház Street). These kilns probably operated in the Late Roman period according to the few uncovered finds, their shape and technology did not change in the following centuries so their dating may be problematic. (GÖMÖRI 1984, 249)

On top of the fill of the north–south running ditch under the horizon of the

5. kép: Az épület és környezetének víztelenítését szolgáló V metszetű árok részlete

Fig. 5: Segment of the V-shaped cross-section of the ditch, which drained the water away from the building and its environs

fel. Az árkot tehát minden bizonnyal a terület funkciójának megváltozásakor, a kemencék kiépítésekor és használatuk alatt módszeresen töltötték be. Az árokbetöltés tetejéről [FRIG]ERIDUS [DUX] bélyeges téglá is előkerült, amely a terület, vagy közvetlen környezetének későrómai, katonai hasznosítására is fényt vethet. (6. kép) Az árok feltehetően a nyugat felé húzódó épület és közvetlen környezetének víztelenítését szolgálta.

Az árokkal egykorú lehetett a közel 30 méter hosszan, a folyóparttal párhuzamosan előkerült római kori épületrészlet. (7. kép) Az épület, amelynek keleti szélét sikerült feltárnunk, a metszetekben mutatkozó további falrészletek alapján tovább húzódik nyugat felé. Az épület falait habarcsba rakták, felmenő falrészeinek technikája *opus incertum*, míg alapozása a vizsgálható részeken *opus spicatum*. A falak igen jó állapotban, magasan maradtak meg, bár jelentős részük áldozatul esett a későbbi mészegető-tevékenységnek, helyiségei annak hulladékával töltődtek fel. Bár összefüggő alaprajzi képet nem sikerült kapnunk az épületről, megállapítható volt,

kilns and their debris, three east–west oriented inhumation burials appeared in the central and the northern parts of the territory. There were no grave graves placed with the very poorly preserved, disturbed skeletons. They can only be dated on the basis of their stratigraphic position. Accordingly, they must be later than the ditch and the stone building, but their relation to the lime kilns remains uncertain.

As already mentioned, a north–south oriented ditch with a V-shaped cross-section ran beneath the kilns, more-or-less parallel to the river along a length of 80 m across the entire excavation territory. (Fig. 5) The profile of the ditch with its varying widths (2.6 – 1.8 m) and depths (1.8 – 0.8 m) changed towards the south where the profile became trough-shaped. A dark brown, loamy layer, deposits left by former water inundations could be observed everywhere over its bottom. The fill above these deposits was diverse: it was sandier in the southern part of the territory and comprised of the plaster and the stone material from the house

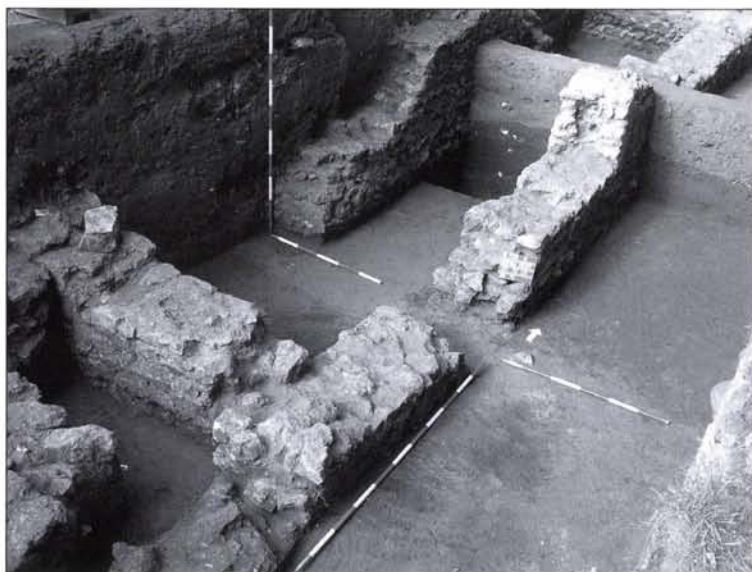

6. kép: [FRIG]ERIDUS [DUX]
bélyeges téglá
Fig. 6: Stamped brick of
[FRIG]ERIDUS [DUX]

hogy többhelyiséges, valószínűleg központi udvar köré szervezett, centrális alaprajzú épület lehetett. Ez utóbb sarkaiban faoszlopok nyomait is dokumentálhattuk. Az épület falainak környékéről, különösen a feltételezett belső udvarból nagymennyiségű, jó minőségű freskóanyag került elő, amelyet később a kőanyag hasznosítása során verhettek le a falakról. (8. kép) Kirchhof A. régész meghatározása alapján a falfestmények többsége boltíves mennyezet részét képezte. A töredékek egy része másodlagosan megégett, amelyeken a minta gyakran felismerhetetlen. Az épen maradt falfestményeken, fehér alapon zöldszárú, vörös virágok, vörös és okkersárga keretű rozetták között vörösszárú-kék szemű pávatollakat lehet felismerni. A díszítőmotívumokat geometrikus hálózatra fűzték. Ez az úgynevezett tapétaminta, az ismétlődő elemeknek köszönhetően kiszervekeshető, csomópontjában egy-egy rozettát helyeztek el, amelyhez sugarasan pávatollak futnak, a motívum keretét egymással szembe és ellentétesen fordított rózsaszín és bordószínű virágok adják. (9. kép) A mennyezettöredékek hátoldalán, a lécekből épített boltíves faváz lenyo-

at the height of the Roman stone building. Here, it could be observed that the ditch had been intentionally filled in and cemented with mortar fragments. Farther to the north, waste material from the kilns (red, burnt clay, lime and charcoal) and the spoil products from lime burning (melt) filled the ditches in the zone of the lime kilns. This means that the ditch had been methodically filled as the function of the territory changed, the kilns were built and began to operate. A brick with a [FRIG]ERIDUS [DUX] stamp was found on top of the fill of the ditch sheds light on the Late Roman military use of the territory or its immediate vicinity. (Fig. 6) The ditch probably served to drain water from the building to the west and its environs.

Part of a house from the Roman period, uncovered to a length of about 30 m parallel to the river bank must have been contemporary with the ditches. (Fig. 7) The building, of which the eastern edge could be unearched, extended farther to the west based on wall fragments appearing in the cross-sections. The walls of the building were laid in mortar, and built

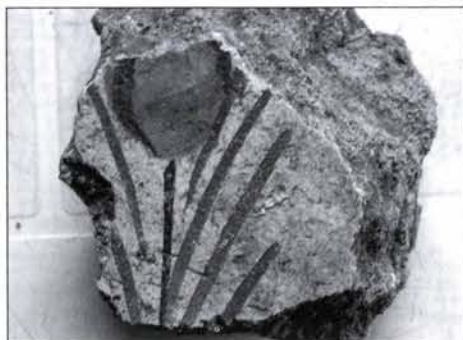

7. kép: Római kori
épület részlete
Fig. 7: Part of a
Roman period
building

mata is megőrződött. A pávatoll motívum kedvelt díszítőeleme az ismétlődő tapétamintáknak, széles körben elterjedt a Római Birodalom területén a Kr. u. 2. század végén és a 3. században. Hasonló pávatollal díszített tapétamintát rekonstruáltak a svájci Villa de Colombier mennyezetén. (BUJARD-PROVENZALE 2004, Fig. 5) A helyiség oldalfalának gazdag díszítéséről néhány márványutánzó lábattörödékek tanúskodnak. A lábamat háttérét meghagyták fehéren, a márvány erejét pedig vörös, hullámos oldalú foltokkal imitálták, amelynek egyhangúságát véletlenszerűen elhelyezett sárga-kék hosszúkás csíkokkal törték meg.

A bolygatás miatt az épületben padlószinteket nem lehetett megfigyelni, leletanyag is viszonylag kevés volt, ugyanakkor az épület keleti előteréből előkerült hypocaustum-oszlop és a faragott építészeti tagozat fűtött, díszes lakóépület sejtet. Az épületen belül, a szűk terület és a töredékes alaprajz miatt periódusokat nehéz volt elkülöníteni. Nehezíti az érté-

using an *opus incertum* technique, while the observable parts of the foundation displayed an *opus spicatum* technology. The walls were very well preserved and to a rather great height although a large part was destroyed by later lime-burning activity, the rooms were filled up with its remains. Although it did not prove possible to get a coherent picture of the ground plan, it was possible to determine that it consisted of several rooms arranged around a central courtyard. In the corners of the latter, traces of wooden posts could be documented. Large amounts of high quality fresco material were collected from the area of the walls of the house, especially from the supposed inner courtyard, which could be knocked off the wall when the stone material was removed. (Fig. 8) According to A. Kirchhof's professional determination, the majority of the wall paintings must have come from a vaulted ceiling. Some of the fragments were secondarily burnt, and the pattern is often unrecognisable on these pieces. On

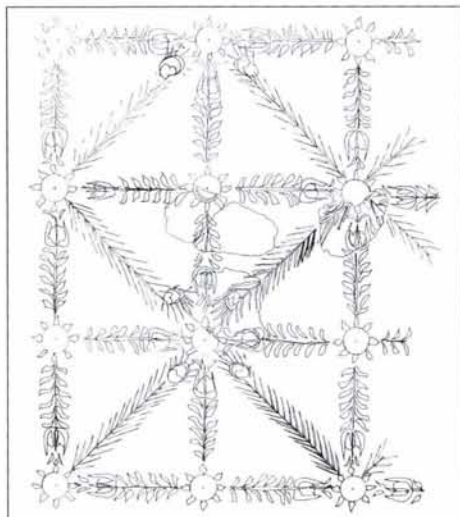

8. kép: Freskótöredék az épületből
Fig. 8: Fresco fragment from the building

kelést, hogy az épület értékelhető részei (járószintek, falszélek, cölöplyukak) épp a kiépítendő cső nyomvonalának szélére estek. Így csak néhány, erősen bizonytalan megfigyelést tehattünk az építési periódusokra vonatkozólag. Az épület korábbi periódusában(?) dél felől cölöplyukakból álló (faoszlopok?) konstrukciót dokumentáltunk, amely vagy a kőépület előtti fázis része volt, vagy esetleg már az épülethez tartozott (*porticus?*), amelyet később megszüntetve sóderrel burkolt térségként használtak (udvar). Az épületet legalább egyszer átépíthették, dél felől utólag egy kisebb, habarcsos padlójú helyiséget toldottak hozzá, talán lépcsőt.

Az épület funkcióját csak további vizsgálat után lehet eldönteni, de megépítésében szerepe lehetett a közeli polgárvárosnak, és Duna-parti zónában feltételezett kikötőnek, illetve az északi irányban itt futó limes-útnak is.

Az épület részleteit lézerszkennerrel is felmértük (Piline Kft.), (10. kép) illetve geofizikai kutatásra is sor került (Geomega Kft.). (11. kép) Az utóbbira azért volt szükség, mert az épület nagyobb része nyugatra, jelenleg lakóparkhoz tartozó, parkosított térség alá esik. A felmérés eredményeinek kiértékelése jelenleg is

9. kép: Rekonstrukciós rajz az előkerült freskótöredékek alapján (Kirchhof A. rajza)
Fig. 9: Reconstruction based on the fresco fragments (drawing by A. Kirchhof)

the intact frescos, red-stemmed peacock features with blue eyes can be recognised between green-stemmed red flowers, and rosettes set in red and ochre yellow frames against a white background. The ornamental patterns were arranged in a geometric network. This is the so-called tapestry pattern, which can be reconstructed from the repetitive elements. A rosette was placed at each meeting point, from where peacock feathers run in radial directions. The frame for the motif is composed of pink and claret-color flowers both facing and opposing each other. (Fig. 9) On the rear part of the ceiling fragments, the imprints of the vaulted lattice bracing have been preserved. The peacock feather motif was a popular element of repetitive tapestry patterns. The motif was widespread within the Roman Empire at the end of the AD 2nd century and 3rd century. A tapestry motif decorated with similar peacock feathers was reconstructed on the ceiling

tart, annyi azonban már most elmondható, hogy sikerült további falvonulatokat és újabb mészcsető kemencét azonosítani.

A római kori épület horizontja alatt masszív, vastag, keményre döngölt, feketésbarna, agyagos talajréteg mutatkozott, amelyet csak az épületfalak alatt találtunk meg. A metszetek alapján megállapítható volt, hogy korábban itt szigetszerű kiemelkedés lehetett, erős lejtéssel déli irányban és a Duna felé. A feketésbarna réteggel feltöltötték a lejtőt, azaz „meghosszabbították” a szigetet dél felé. Nem kizárt, hogy az említett réteg alatt húzódó kavicsos, illetve sárga agyagos altalajban megfigyelt meredek, lépcsőszerű lejtést is a feltöltéshez kapcsolódó tereprendezés során alakították ki. A Mindszenty A. és Horváth Z. által elvégzett geopedológiai vizsgálatok során kiderült, hogy a nagymértékű szintkiegyenítéshez szükséges talajt észak felől, a magasabb fekvésű területekről húzták ide. A rétegben néhány helyen félkör alakú sóderfoltok is jelentkeztek, ezek a mesterséges tereprendezés jól látható nyomai (ásófej nyomok). A feltöltésben őskori kerámiával keveredve római kori házikerámia, állatsont és (feltehetően) lezoux-i terra sigillata adhat támpontot az épület keletkezéséhez.

Altalajt csak a kutatott terület északi részében sikerült megfogni, itt már magasan, a mai járószint alatt 60-80 centiméterre. Szabályos kör alakú, sötétbarna földdel és kővel betöltött beásást regisztráltunk benne. A laza betöltésű, egyenes falú, sekély gödörben állatsontokat és S profilú tál darabjait találtuk. A beásáshoz további objektumok nem tartoztak, stratigráfiai megfigyeléseink alapján a szintén római kori objektum az épület kialakítását megelőző tereprendezésnél korábbi.

of the Villa de Colombier in Switzerland. (BUJARD-PROVENZALE 2004, Fig. 5) A few fragments of the footing of a marble imitation pattern attests to the rich decoration of the wall of the room. The background of the footing was left white, while the marble veins were imitated with red spots with wavy outlines, the monotony of which was broken by randomly distributed yellow-blue longish stripes.

The floor levels could not be observed in the building because of disturbances and there were relatively few finds. The hypocaust pillar and the carved architectural element found in the eastern foreground of the building suggest, at the same time, that it was a decorated, heated dwelling. It was difficult to differentiate periods inside the building because of the narrow space and the fragmentary ground plan. The evaluation is also rendered difficult by the fact that the valuable parts of the building (floor levels, wall edges and postholes) were located at the edges of the path for the pipeline. Thus, only a few, very insecure observations could be made on the building phases. In the earlier period of the building (?) a construction made of postholes (wooden posts?) could be documented in the south, were either a part of the phase preceding the stone building or it was actually a component of the building (*porticus?*), which was later pulled down and the area covered with gravel (courtyard). The building was reconstructed at least once while a small room with a mortared floor, perhaps a staircase, was annexed to it from the south.

The function of the building can only be decided after further investigation. The nearby Civil Town certainly had an effect on its building just as the harbor

10. kép: Római épületfalak lézerszkenneres felmérése
Fig. 10: Laserscanned pointcloud of the Roman walls

11. kép: Összesített alaprajz a geofizikai felmérés és a feltárt terület lézerszkenneres felvétele alapján
Fig. 11: Ground plan based on the result of the geophysical survey and laserscanned remains

Dél felé a már említett erőteljes lejtés miatt csak egy szondában sikerült megtalálni az altalajt, a mai szint alatt körülbelül 3 méterrel. A talaj itt már sóderes, erősen kevert volt, őskori és kevés római kori házikerámiával. Bár a területen zárt őskori lelethorizonthoz nem jutottunk, a római objektumokból és rétegekből (mészégető kemence munkagödre, feltöltési réteg)

hypothesized at the Danube bank and the north–south running limes road.

The building parts were surveyed using a laser scanner as well (Piline Kft.). (Fig. 10) A geophysical survey was also carried out (Geomega Kft.). (Fig. 11) The latter survey was necessary because the larger part of the building extended to the west under the park of a residential district.

előkerült szórványos őskori anyag arra utal, hogy a területet az őskorban is intenzíven használhatták.

A szinte minden régészeti korszakban, többféle funkcióban használt, beépített terület szerepét a Duna közelségének és a Solymárvölgyből ide torkolló, északnyugat–délkeleti irányú útvonal meglétének tulajdoníthatjuk.

A feltárás helyén kialakítandó szennyvízesatorna nyomvonala az előkerült emlékek miatt módosult. Az épületrészletet védőfallal óvják meg az esetleges károsodástól, a csőrendszer pedig kikerüli a falakat.

T. Láng Orsolya

Irodalom/References:

BUJARD-PROVENZALE 2004 – S. Bujard- V. Provenzale: Le plafond aux plumes de paon de la Villa de Colombier (Suisse). Plafonds et voûtes à l'époque antique. Actes du VIIIe Colloque AIPMA (15–19 mai 2001. Budapest–Veszprém) Budapest, 2004, 319–320.

DIX 1979 – Dix, B.: Roman lime burning. *Britannia* 10 (1979) 261–262.

DIX 1982 – Dix, B.: The manufacture of lime and its uses in the western Roman provinces. *Oxford Journal of Archaeology* 1 (1982) 331–345.

FORSCHUNGEN...2003 – Tóth J.: Die Gräberfelder von Aquincum. In: *Forschungen in Aquincum 1969–2002.* (szerk.: Zsidi P.) *Aquincum Nostrum* II.2. 2003, 161–168.

GÖMÖRI 1984 – Gömöri J.: Középkori mészégető kemence Sopronban. In: *Iparrégészeti és archaeometriai kutatások Magyarországon II., Veszprém 1984,* 249–262.

The results of the survey are being analyzed. Preliminarily, we can say that further walls and limekilns could be identified.

A massive, thick, hard-trodden, blackish brown clayey soil layer appeared under the horizon of the Roman period building. The soil was observed only under the walls of the building. It could be determined from the section-walls that this area had been an island-like elevation sloping steeply toward the Danube to the south. The slope was filled up with this blackish brown layer, which means that the island was “elongated” towards the south. It is possible that the steep, step-like slope observed in the pebbly and yellow clayey subsoils under the above-mentioned layer were created in the course of landscaping connected with the filling up of the area. The geo-pedologic analyses carried out by A. Mindszenty and Z. Horváth revealed that the soil needed for such large-scale leveling work was brought down from territories on higher elevations. Semicircular gravel spots appeared in a few places within the layer. These are clearly traces of artificial landscaping (spade traces). Roman household ceramics mixed with prehistoric shards, animal bones and piece of Lezoux Samian ware (probably) may help with the dating of the building.

The subsoil was found only in the northern part of the investigated territory. Here it appeared high in the stratigraphic sequence, only 60-80 cm under the actual floor level. We found a regular round pit filled in with dark brown earth and stone. Animal bones and fragments of a bowl with an S-profile were found in the loose fill of a shallow pit with vertical walls. No other features were associated with the pit. Based on stratigraphic observations, the Roman feature must also have been

JACKSON et alii 1979 – Jackson, D.A. – Bilk, L. – Dix, B.F.: A Roman Lime Kiln at Weekly, Northants. *Britannia* 4 (1979) 128–140.

JEREM 1984 – Jerem E.: Kelta fazekasmenecék Sopronban. In: *Iparrégészeti és archacometriai kutatások Magyarországon II.*, Veszprém 1984, 83–105.

KUZSINSZKY 1932 – Kuzsinszky B.: A Gázgyári római fazekastelep Aquincumban. *BudRég* 11 (1932).

NAGY 1942 – Nagy L.: Temető, temetkezés. In: *Budapest az ókorban. Budapest története II.* (szerk. Szendy K.) Budapest 1942. 464–485.

SAS 1831 – Sas I.: Ó-budai határon újonnan felfedezett római régiségek. In: Sas I. (ed.: Thaiss et Csernecz) *Pest 1831*.

LÁNG 2004 – T. Láng O.: Római kori temetőrészlet az aquincumi polgárváros északkeleti szomszédságában. *Aqfűz* 10 (2004) 82–89.

LÁNG 2005 – T. Láng O.: Budapest, III.ker., Nánási út 5–7. (Hrsz: 23779/8). *Aqfűz* 11 (2005) 224.

older than the landscaping preceding the construction of the house.

To the south, the subsoil appeared about 3 m under the actual surface only in a single test trench due to the above-mentioned steep slope. Here, the soil was gravelly and strongly mixed. It contained prehistoric and a few Roman period household ceramics. Although no closed prehistoric find horizon could be unearthed on the territory, the stray finds collected from the Roman features and layers (the working pit of the lime kiln, its fill layer) suggest that the territory was intensively used in prehistoric times as well.

The role of the territory, which had various functions in nearly every archaeological period, was affected by the proximity of the Danube and the presence of the northwest–southeast running road that ran through the area from the direction of Solymárvölgy.

The track of the sewage canal planned for this area was modified because of the discovered remains. The building fragments are preserved from deterioration by a protective wall and the pipe system will bypass the walls.

Orsolya T. Láng